

POSTANOWIENIE

13 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 13 października 2023 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa I. S. i P. Ż.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z 28 kwietnia 2022 r., I ACa 14/22,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) zasądza od pozwanego na rzecz powodów, z tytułu kosztów postępowania kasacyjnego, kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł z odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1¹ k.p.c. za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 kwietnia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Szczecinie oddalił apelację pozwanego Banku od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 18 listopada 2021 r. zasądzającego na rzecz powodów kwoty po 33763,66 zł z odsetkami oraz ustalającego, że bliżej oznaczona umowa o kredyt hipoteczny waloryzowany kursem CHF jest nieważna.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, pozwany wskazał przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1

i 2 k.p.c. Jego zdaniem w sprawie wystąpiły istotne zagadnienia prawne, wyrażające się w następujących pytaniach:

1) czy stronie powodowej przysługuje legitymacja czynna do wytoczenia powództwa o zapłatę z tytułu nienależnego świadczenia na podstawie art. 405 k.c. w związku z art. 410 k.c., podczas gdy Powód nie wykazał, że umowa kredytu będąca przedmiotem postępowania była spłacana przez wszystkich kredytobiorców, a z materiału dowodowego wynika, że spłata kredytu była dokonywana wyłącznie przez jednego z nich?;

2) jeżeli stronie powodowej przysługuje dalej idące roszczenie o zapłatę, wynikające ze stosunku prawnego w postaci rzekomo nieważnej umowy kredytu indeksowanego (waloryzowanego) kursem waluty obcej, w szczególności wynikające z możliwości żądania zwrotu dokonanych świadczeń na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, to czy strona powodowa posiada interes prawny żądaniu ustalenia nieważności umowy?;

3) czy w przypadku, gdy proces poinformowania konsumenta o ryzykach, wynikających z wprowadzenia do umowy kredytu klauzul przewidujących indeksację (waloryzację) kursem waluty obcej, polegał na przedstawieniu konsumentowi szczegółowej informacji o ryzyku kursowym związanym z zaciągnięciem kredytu, a konsument potwierdził przekazanie tej szczegółowej i wyczerpującej informacji (wynikającej z procedur wewnętrznych Banku) przez złożenie pisemnego oświadczenia, to czy klauzule obciążające konsumenta ryzykiem kursowym mają charakter jednoznaczny i nie stanowią postanowień niedozwolonych w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.?

4) czy norma zawarta w umowie kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do kursu waluty obcej, zawierająca odesłanie do kursu określonego w tabeli kursowej publikowanej przez bank, podlega kontroli z punktu widzenia przesłanek abuzywności, czy też kontrola taka jest wyłączona na mocy art. 1 ust. 2 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej jako „Dyrektywa 93/13”), z uwagi na fakt, że publikowanie kursów walutowych przez banki oparte jest na ustawowej podstawie

prawnej, tj. art. 111 ust. 1 pkt. 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz.U 2020, poz. 288, dalej jako „Prawo bankowe”)?;

5) czy określenie niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 2 k.c., dotyczy określonych przez strony umowy norm postępowania - czy też, przeciwnie, wyodrębnione redakcyjnie fragmenty tekstu umowy oraz czy dopuszczalne jest wyeliminowanie z umowy całości kwestionowanych jednostek redakcyjnych w sytuacji, gdy stwierdzono abuzywność wyłącznie w odniesieniu do części zawartych tam norm?;

6) czy norma, zawarta w umowie kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do kursu waluty obcej, regulująca odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego (tzw. „klauzula spreadu”), stanowi normę regulującą główne świadczenia stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. oraz czy norma ta należy do *essentialia negotii* umowy kredytu?;

7) czy stwierdzenie przez Sąd niezwiązania konsumenta normą, zawartą w umowie kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do kursu waluty obcej, regulującą odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego (kursu kupna i sprzedaży, tzw. klauzula spreadu), skutkuje również niezwiązaniem konsumenta normą, zgodnie z którą wartość wzajemnych świadczeń uzależniona jest od kursu waluty obcej (tzw. klauzula ryzyka) oraz czy niezwiązanie konsumenta klauzulą ryzyka skutkuje upadkiem umowy?;

8) czy jest zgodna z zasadami proporcjonalności, równości i pewności prawa, wynikającymi z Konstytucji oraz przepisów prawa unijnego, jak również z celami Dyrektywy 93/13 oraz z celami art. 385¹ § 2 k.c., wykładnia polegająca na twierdzeniu, że niezwiązanie stron klauzulą spreadu, ma rzekomo skutkować niezwiązaniem również klauzulą ryzyka, co ma prowadzić do przekształcenia umowy z mocą wsteczną w kredyt złotowy, ale oprocentowany w oparciu o parametr ekonomiczny właściwy wyłącznie dla waluty indeksacji (waloryzacji), co z kolei mogłoby prowadzić do stwierdzenia nieważności całej umowy?;

9) czy stwierdzenie przez sąd niezwiązania konsumenta normą, zawartą w umowie kredytu indeksowanego (waloryzowanego) do kursu waluty obcej, regulującą odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego (kursu

kupna i sprzedaży, tzw. klauzula spreadu), przy jednoczesnym stwierdzeniu że konsument jest związany normą, zgodnie z którą wartość wzajemnych świadczeń uzależniona jest od kursu waluty obcej (tzw. klauzula ryzyka), skutkuje koniecznością dokonania wykładni postanowień umowy z pominięciem klauzuli spreadu, natomiast z wykorzystaniem przepisów dyspozytywnych w brzmieniu aktualnym na dzień zamknięcia rozprawy, w szczególności art. 358 § 2 k.c. lub art. 24 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (dalej: „ustawa o NBP”), oraz stwierdzeniem, że umowa podlega wykonaniu, z wykorzystaniem do przeliczeń kursu średniego waluty indeksacji publikowanego przez Narodowy Bank Polski, aktualnego na dzień danej operacji finansowej?;

W ocenie skarżącego w sprawie istnieje też potrzeba wykładni przepisów prawnych, tj. art. 189 k.p.c., art. 385¹ § 1 k.c., art. 353 § 1 k.c. w związku z art. 69 § 1-2 Prawa bankowego, art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 385¹ k.c. § 2 i z art. 3 k.c. oraz z art. 6 ust. 1 i 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13, art. 358 § 2 w związku z art. 385¹ § 2 k.c. oraz art. 24 ust. 3 ustawy o NBP w zw. z art. 385¹ § 2 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłącznie podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi

kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.; z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, niepubl.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2012 r., II CSK 180/12, niepubl. oraz z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.).

Zagadnienia i wątpliwości sformułowane przez pozwanego nie czynią zadość wskazanym wymaganiom.

Zagadnienie 1 nie ma charakteru abstrakcyjnej wątpliwości prawnej, której rozstrzygnięcie mogłoby ukierunkować praktykę sądową, lecz jest w istocie kazuistycznym pytaniem o prawidłowość stanowiska Sądu Apelacyjnego w konkretnej sprawie. Nie może być też uznane za istotne w sprawie, skoro odrywa się od poczynionych w niej ustaleń faktycznych, z których wynika, że powód spłacał kredyt w imieniu i na rzecz obojga kredytobiorców z ich wspólnych środków, które należało traktować jako przedmiot współwłasności w częściach równych (por. s. 63 zaskarżonego wyroku).

Wątpliwość wyrażona w zagadnieniu 4 nie ma poważnego charakteru, gdyż jest jasne – zostało należycie wyjaśnione przez Sąd Apelacyjny - że art. 111 ust. 1 pkt 4 Prawa bankowego nie jest przepisem dyspozytywnym, który ma kształtować

treść stosunku umowy kredytu, a w szczególności determinować kształt mechanizmu waloryzacyjnego w zakresie kursu walutowego miarodajnego dla przeliczeń. To samo dotyczy znaczenia art. 24 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (por. obecnie tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 2025). Poważnego charakteru nie ma też wątpliwość dotycząca wykładni art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 385¹ § 2 k.c. i z art. 3 k.c. oraz z art. 6 ust. 1 i 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13, gdyż nie powinno budzić wątpliwości – wyjaśniał je już Sąd Apelacyjny – że czym innym jest obowiązek uwzględniania stanu prawnego obowiązującego w chwili zamknięcia rozprawy, a czym innym stosowanie obowiązujących wówczas norm (w tym art. 358 § 2 k.c.), do zdarzeń prawnych (w tym umów) powstałych (zawartych) zanim te normy weszły w życie (jest to kwestia stosowania tzw. prawa międzyczasowego).

Pozostałe zagadnienia i wątpliwości były już wielokrotnie wyjaśniane w orzecznictwie Sądu Najwyższego i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na kanwie spraw tego rodzaju jak niniejsza i wywody skarżącego nie przekonują o konieczności formułowania kolejnej wypowiedzi w tym względzie. Dotyczy to kwestii stosowania art. 189 k.p.c. (rozumienia interesu prawnego; por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22, niepubl. i z dnia 20 czerwca 2022 r., II CSKP 701/22, niepubl.), zakresu obowiązku informacyjnego odnoszącego się do ryzyka walutowego i znaczenia dotyczących go oświadczeń składanych przez konsumenta (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, OSP 2021, z. 2, poz. 7, z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, niepubl., z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22 i II CSKP 464/22, oba niepubl., z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl. i z dnia 28 lutego 2023 r., II CSKP 763/22, niepubl.), rozumienia pojęcia „postanowienia” umowy i przesłanek dopuszczalności fragmentarycznej eliminacji klauzul abuzywnych (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, z 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1027/22 i II CSKP 1016/22, oba niepubl., wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 7 sierpnia 2018 r., C-96/16 i C-94/17, Banco Santander i Escobedo Cortés, pkt 76-77, z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, Bank BPH, pkt 70-71 oraz z dnia 8 września 2022 r., w połączonych sprawach C-80/21, C81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 61, 63-64, teza), kwalifikacji

klauzul przeliczeniowych jako określających świadczenia główne stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, z. B, poz. 20, z dnia 30 września 2020 r., I CSK 556/18, niepubl., z dnia 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, niepubl., oraz tam przywoływane orzecznictwo krajowe i unijne; por. też wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19-C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 56), relacji między klauzulą spreadu a klauzulą ryzyka walutowego i wpływu upadku tych klauzul na możliwość utrzymania umowy, także z uwzględnieniem zasady proporcjonalności (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, niepubl., z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, niepubl., z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, z 20 maja 2022 r., II CSKP 796/22, niepubl., z 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, z dnia 28 października 2022 r., II CSKP 902/22 i II CSKP 910/22, niepubl., z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl., z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, niepubl., z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl., z 8 marca 2023 r., II CSKP 1095/22, niepubl., z 12 kwietnia 2023 r., II CSKP 1531/22, niepubl., z 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 1511/22, niepubl. oraz z 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22). Sąd Najwyższy wielokrotnie wypowiadał się także co do warunków, jakie muszą być spełnione, aby luka powstała w wyniku upadku klauzuli abuzywnej – powodująca upadek umowy - mogła być wypełniona innym unormowaniem, zwracając w szczególności uwagę, że zależy to (m.in.) od decyzji konsumenta, iż chce być chroniony przed upadkiem umowy (por. w szczególności wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, pkt 55-56, z dnia 2 września 2021 r., C-932/19, OTP Jelzálogbank i in., pkt 48 oraz z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 74, z dnia 16 marca 2023 r., C-6/22, M.B. i in., pkt 43-45, teza; por. też postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 17 listopada 2021 r., C-655/20, Marc Gómez del Moral Guasch przeciwko Bankia SA, pkt 48-52; por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2023 r., II CSKP 617/22, niepubl.), która to przesłanka nie jest *in casu* spełniona (powodowie aprobowali upadek umowy). W

tym kontekście wypowiadał się też co do niedopuszczalności zastąpienia niedozwolonych postanowień kursowych przez sięgnięcie do art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, wykładni oświadczeń woli (art. 65 k.c.), art. 41 Prawa wekslowego albo art. 358 § 2 k.c. (por. w szczególności wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 2022 r., II CSKP 395/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z dnia 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1027/22 oraz tam przywoływane orzecznictwo).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

[SOP]

[ał]